

ÇEVRE YÖNETİMİ UYGULAMALARININ ÇEVRE POLİTİKALARI DOĞRULTUSUNDA İNCELENMESİ: ADANA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

ANALYZED OF ENVIROMENTAL POLICIES IN DIRECTION OF PRACTISES OF ENVIROMENTAL MANAGEMENT: EXAMPLE OF MUNICIPALITY OF ADANA

Seda Kulu Bay ¹

Ali Fuat Gökçe ²

Öz

Sanayileşme sonrası özellikle sanayisi gelişmiş ülkelerde fabrikalar, yoğun göç sonucu oluşan kentleşme çevre kirliliğini de beraberinde getirmiştir. 20. yüzyılda insan sağlığını ve ekolojiyi olumsuz olarak etkileyen bu sorun hem küresel çapta hem de yerel düzeyde gündem olmaya başlamıştır. Çevre kirliliğini çözmek için gerekli olan çevre politikaları akademisyenlerce üretilmiştir. Bu politikaların uygulanabilirliği genelde yerel bazlı olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü her bölgenin iklimi ve karşılaştığı Çevre sorunları farklıdır. Bu çalışmada, bir Yerel yönetim birimi olan Büyükşehir Belediyesi uygulamaları doğrultusunda Çevre politikalarının Çevre yönetimindeki etkinliği araştırılacaktır. Çalışmada tarihsel ve betimsel araştırma türü uygulanarak belgeye dayalı analiz yapılacak olup bu yöntem doğrultusunda öncelikle Çevre ve Çevre politikası kavramlarının tanımı yapılacak ve Adana Büyükşehir Belediyesi'nin uygulamaları incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Çevre, Çevre Politikası, Yerel Yönetimler, Büyükşehir Belediyesi.

Abstract

After industrialisation, factories and urbanization that becoming after immigration bring with enviromental pollution especially in industrial countries. This situation which creating negative effect on human health and ecology at 20. century, become most important topic in global and local level. Enviromental policies are creating by academicians for solving enviromental pollution. This policies are workableness on local level. Because every regions' climate and enviromental pollutions' are different each other. In this study, Municipality that body of local government practises will be searched Enviromental policies affectiveness on Enviromental management. In this study it will used historical and descriptive research methods and it will be make documented analyse. At first, it will be defined environment and enviromental policies. Then, it will be analyzed practices Municipality of Adana.

Key Words: Enviroment, Enviromental Policies, Local Administrations, Metropolitan Municipality.

¹Arş. Gör., Gaziantep Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü sedakulu@gantep.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6989-0695

²Doç. Dr. Gaziantep Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi, afgokce@gantep.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6484-8305

Geliş Tarihi: 30 Mayıs 2020 / *Makale Kabul Tarihi:* 19 Haziran 2020

I.GİRİŞ

18. ve 19. yüzyıllarda yeni buluşların etkisiyle üretimde yeni bir dönem başlamıştır. Buhar gücüyle çalışan makinelerin üretimlerinin ve kullanımlarının yaygınlaştığı ve arttığı bu dönemde, Sanayi Devrimi gerçekleşmiş ve dünya çapında geri dönülemez sonuçların yaşanacağı yeni bir çağ yaşanmaya başlanmıştır. Yakın Çağ olarak adlandırılan bu çağda teknoloji hızla ilerlemiş ve sanayinin daha çok geliştiği bazı kentlere yoğun göçler yaşanmaya başlamıştır. Yoğun göçün yaşandığı kentlerde hem sanayinin gelişmesi hem de kentin kapasitesinden daha çok kişinin yaşamasıyla çevre olumsuz etkilenmeye başlamıştır. Sanayinin etkisiyle çevre kirlenmesinde yaşananlara havanın kirlenmesi, atıkların sulara boşaltılması nedeniyle suların kirlenmesi örnek olarak gösterilebilir. 17. ve 20.yüzyıllar arasında çevrenin kirlenmesi ile ilgili bir önlem uluslararası camiada gündeme gelmemiştir. Fakat 20. yüzyıla gelindiğinde belli bölgelerde yaşanan bozulmalarla tüm dünyanın aynı kaderi paylaşacağı üzerinde durulmuş ve çözüm yolu üzerinde durulmaya başlanmıştır (Keleş ve Hamamcı, 2005; s.190). Bunun üzerine, 1970 yılında UNESCO İnsan ve Biyosfer adlı özel araştırma programını başlatmış, 5 Haziran 1972'de Stockholm'de 113 ülkenin katılımıyla toplanan Birleşmiş Milletler Çevre Konferansı gerçekleşmiştir (Keleş, 2005, s. 198-199),(Topçu, 2008). Belirli aralıklarla farklı ülkelerde yapılan bu tür konferans ve araştırmalar yıllardır devam etmektedir.

Yapılan bu konferans ve araştırmalarda çevre kirliliğinin küresel çaptaki etkileri üzerinde durulmakta ve yeni politikalar üretilmektedir. Çevre kirliliğinin ve çevre sorunlarının önüne geçilmesinde küresel anlamda alınması gereken önlemler üzerinde durulsa da üretilen politikaların işlevselliği ve uygulanabilirliği her zaman daha ön planda olmalıdır. Konferanslarda üretilen çevre politikaları her ne kadar küresel olsa da çevre sorunları incelendiğinde yerel bazlı politikaların üretilmesi ve bölgesel olarak önlemler alınması daha doğru bir çözüm olabilir. Bu sebeple, küresel olarak alınan önlemler doğrultusunda yerel bazlı politikalar üretilmeli ve uygulanmalıdır.

Günümüzde uluslararası düzeyde yaşanmakta olan çevre sorunlarının birçoğu ülkemizde de yaşanmaktadır. Özellikle hava, toprak ve su kirliliği, katı atıkların yönetiminde yaşanan sorunlar, tarım arazilerinin imara açılarak özellikle fabrika vb. işletmelerin kurulmasıyla amaç dışı kullanılması, ülkemizde görülen çevre sorunları olarak sayılabilir (Kırımhan, 2005).

Türkiye, doğanın kirlenmesi sorunlarını kısa bir süredir gündemine almaktadır. Bu sebeple de kamuoyu çevre sorunlarının tam bilincine henüz varamamış durumdadır (Keleş, Kentleşme Politikası, 2017, s. 649). Türkiye çevreye yönelik 40 civarı uluslararası sözleşme ve 30 civarında protokole taraftır. Aynı zamanda bazı deklarasyonlara, karar metinlerine ve uluslararası organizasyonların uygulamalarına da katılmaktadır (Ulucak ve Erdem, 2012, s. 83). Bu durum ülkemizde çevreye karşı olan duyarlılığın artmaya başladığını göstermekte ve aynı zamanda çevre ile ilgili politikaları da gündeminde tuttuğuna işaret etmektedir. Türkiye'de çevre politikaları özellikle Kalkınma Planlarında yer almaktadır. Örneğin III. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda ayrı bir çevre bölümü bulunmaktadır (III.

Kalkınma Planı, 1972). Anayasa başta olmak üzere birçok yasada kendisine yer bulan çevre sorunları Belediye Yasası'nda önemli bir yer tutmaktadır. Belediyelerin görevleri arasında önemli bir yer tutan çevre korunması (5393 Sayılı Kanun, 2005), her belediyenin ve büyükşehir belediyesinin kendi politikalarıyla dikkatle yürütülmelidir.

Bu çalışmada, Türkiye'de çevre sorunlarına yerel bazda dikkat edilmesinin gerekliliği üzerinde durulacaktır. Çalışmada, çevre sorunlarını çözmek için geçerli olan politikaların merkezi idare tarafından değil yerel yönetimler tarafından oluşturulup uygulandığında daha iyi sonuçlar elde edilebileceği hipotezi sınanacaktır. Hipotez sınanırken Adana Büyükşehir Belediyesi'nin çevre politikaları incelenecektir. Adana kentinin seçilmesindeki etmenler ise; 15 barajının ve 2 nehrinin bulunması (Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, 2020), Akdeniz'e kıyısı bulunması yönünden deniz kirliliğinin yaşanması, 2.237.940 nüfusunun olması (Nüfusu.com, 2020), yoğun iç göç olmasıdır (TÜİK, 2020). Çalışma hazırlanırken öncelikle matbu kaynaklardan çevre politikası kavramı ve çevre politikaları incelenecektir. İnternet ortamından ulaşılan Adana Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planları, Faaliyet Raporları incelenerek çevre politikalarına uygunluğu çalışma içinde tartışılarak hipotez sınanacaktır. Bu doğrultuda, literatür taraması yapılarak konuyla ilgili farklı çalışmalardan da yararlanılacaktır.

Çalışmada ilk olarak, çevre ve çevre politikasının farklı kaynaklardan tanımları yapılarak kavramlar incelenecek ve Ruşen Keleş'in genel çevre yaklaşımı çerçevesinde sınıflandırması doğrultusunda çevre politikaları açıklanacaktır. İkinci bölümünde, Yerel Yönetimlerde Çevre Yönetimi başlığıyla belediyeler, il özel idareleri ve köylerdeki çevre yönetimleri incelenecektir. Son bölümde ise, tanımları yapılan çevre politikasının çevre yönetiminde nasıl uygulandığı Adana Büyükşehir Belediyesi'nin 2015-2016-2017-2018 yıllarına ait Yıllık Faaliyet Raporları, 2015-2019 Yılları Stratejik Planı üzerinden incelenerek analiz edilecektir.

II. ÇEVRE VE ÇEVRE POLİTİKASI KAVRAMLARI

1. Çevre Kavramı

Çevre kavramı, hızla gelişmiş, sınırları oldukça genişlemiş, kapsamlı bir kavramdır. Keleş çevre kavramını iki boyutta sınırlayarak kavramın açıklanabilirliğini ve anlaşılabilirliğini artırmıştır. Keleş'in sınıflandırmasıyla çevrenin boyutları şu şekildedir; niteliksel boyut ve mekânsal boyut. Niteliksel boyut fiziksel ve toplumsal çevre olarak ikiye ayrılmaktadır. Mekânsal boyut ise; yerleşme yerlerine göre ve ölçeklere göre ayrılmaktadır. Çevre kavramının tanımı; ekoloji, doğa, yaşam kalitesi, yaşam çerçevesi ve ortak mirası kapsamaktadır (Keleş ve Hamamcı, 2005). Boyutlarına ve kapsamına göre yapılabilecek en geniş tanımlardan birisini yine Keleş şu şekilde yapmıştır: "Çevre, evrensel değerler bütünüdür." (Keleş ve Hamamcı, 2005; s. 33). 2872 sayılı Çevre Kanunu'nda ise çevre :

“Canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel ortam” olarak tanımlanmaktadır(2872 Sayılı Çevre Kanunu). Çevre üzerine yazılmış neredeyse her kitap ve makalede çevrenin farklı bir bakış açısıyla yapılmış bir tanımına yer verilmektedir. Bu sebeple bu çalışmadaki çevre kavramı tanımı şu şekildedir; Çevre, insanı ve doğayı etkilerken aynı zamanda onlardan etkilenen her şeydir.

1.1 Çevre Politikası Kavramı

Çevre politikası kavramının tanımına geçmeden önce politika kavramına da değinilmesi gerekmektedir. Kaypak politika tanımını şu şekilde yapmaktadır; “Politika, amaçlara ulaşmak için kararların alınmasında ve faaliyetlerin yönlendirilmesine yol gösterici rehber niteliğinde kabul görmüş kurallara denir” (Kaypak, 2013, s. 22). Ali Püsküllüoğlu ise politikayı; “Bir amaca ulaşmak için düşündüğünden başka türlü davranmak, karşındakilerin duygularını okşamak ya da aralarındaki anlaşmazlıklardan yararlanmak gibi yollarla işini yürütme” olarak tanımlamıştır (Püsküllüoğlu, 2012, s. 1566).

Çevre politikaları genellikle çeşitli yönetim kademeleri arasında belli bir sistem çerçevesinde oluşturulmaktadır (Gündüz & Agun, 2013). Ülkelerin çevre konusundaki amaç ve tercihlerini belirlemede olan çevre politikaları, çevresel sorunların çözümünde alınması gereken önlemlerin ve benimsenmesi gereken ilkelerin tümünü kapsamaktadır (Aydın ve Çamur, 2017; s.24).

Çevre politikasının tanımları ise tıpkı çevre kavramında olduğu gibi farklı kapsam ve boyutlarla ele alınarak tanımlanmıştır. Aydın ve Çamur; “bütün ülkelerin tek başlarına ya da birlikte çevre ile ilgili hedeflerini, tercihlerini ve çözümlerini belirledikleri bir yol haritası” (Aydın ve Çamur, 2017; s.25) olarak tanımlarken, Kaypak; “Çevre politikası, çevresel yapının düzenlenmesine ve yönlendirilmesine ilişkin çevreye özgü bir politika” (Kaypak, 2013, s. 22) olarak tanımlamıştır. Çevre politikası kavramını iktisat politikaları altında ele alan Ulucak ise, çevre politikasını şu şekilde tanımlamaktadır;

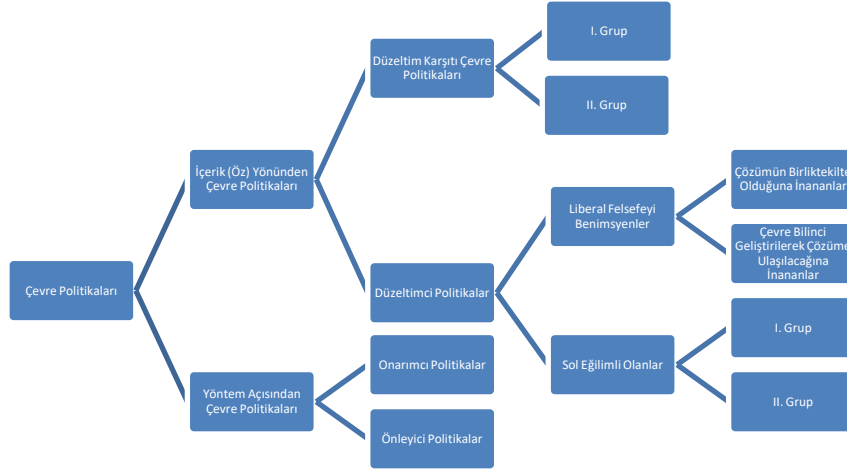
“Çevre politikaları, çevreyi güvence altına almak, çevresel değerleri sürdürülebilmek, insanların üretim ve tüketim faaliyetlerinden kaynaklanan zararları ortadan kaldırmak için hedefleri belirlemek ve bu hedeflere ulaşmak için alınması gereken önlemlerin getirdiği maliyetlerin nasıl paylaşılacağı ile ilgilidir.”(Ulucak, 2013, s. 2).

Genel olarak çevre politikası, çevreye nasıl bakılması gerektiğini anlatan ve bunu yaparken yönetiminin ve uygulamalarının da nasıl olacağını gösteren ilkeler bütünü olarak tanımlanabilir.

Çevre politikaları, küresel çapta ya da çevre kavramının mekânsal niteliğinde olduğu gibi yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası boyutlarda çevre yönetiminin başlıca uygulama aracı olmaktadır. Sağlıklı bir yaşam alanının sağlanması ve çevre kalitesini yüksek bir seviyede tutma amaçları güden çevre politikaları, ülkelerin genel politikalarıyla uyumlu bir şekilde süreklilik

sağlayarak üretilmektedirler. Keleş çevre politikalarının gerekliliğini şu şekilde vurgulamaktadır; “Çevrenin korunabilmesi için bilinçli ve uzun süreli politikanın saptanmasına gerek vardır.” (Keleş, 2017, s. 646).

Şekil 1: Ruşen Keleş, Can Hamamcı Çevre Politikası; 2005

Düzeltilim (Reform) Karşıtı Çevre Politikaları, çevre bilime konusuna özel bir önem verilmesinin gerekli olmadığına inanan, çevre sorunlarına devletin karışmasına karşı olan kişiler olarak sınıflandırabiliriz. Fakat bu grup kendi içinde ikiye ayrılmaktadır. I. Grup, yeryüzündeki bazı çevre sorunlarını kabul etmekle birlikte öteki ekonomik ve toplumsal sorunlar gibi piyasa ekonomisinin oyun kuralları içerisinde çözülebileceğine inanmaktadırlar. II. Grup, çevre sorunlarının toplumdaki ve ekonomideki diğer sorunların gündeme alınmaması için ortaya atıldığını savunmaktadırlar.

Düzeltilimci Politikalarda, çevre sorunlarına pragmatik olarak yaklaşarak aktif bir şekilde çözüm arayışı içinde olma durumu söz konusudur. Liberal Felsefeyi benimseyen iki ayrı gruptan ilki; çevre sorunlarının insanları çözümden birleştireceğine böylece insanların hiçbir ayırım gözetilmeksizin birleştirileceğine inanmaktadırlar. İkinci grup ise, çevre sorunlarına karşı geliştirilecek olan çözümün ancak eğitimle oluşturulacak olan çevre bilincinde olacağına ve bu çevre bilincini de toplumun tabanının geliştireceğine inanmaktadırlar. Sol eğilimli olan gruplardan ilki, çevre bilincinin ilk olarak siyaset ve kültür alanındaki seçkinlerde oluşması gerektiğini savunmaktadırlar. İkinci grup ise, çevre bilincini oluşturacak olanların toplumun tabanındakiler olduğuna inanmaktadırlar.

Yöntem Açısından Çevre Politikaları incelendiğinde iki ayrı politika türü görülmektedir. Onarımcı politikalar, zarar doğduktan sonra onları ortadan kaldırmayı amaçlayan geçmişe dönük politikalarlardır. Önleyici politikalar, çevreye henüz zarar verilmeden, gelecekteki olası gelişmeler hesaba katılarak çevrenin zarar görmesini engellemeyi hedeflemektedir. Önleyici politikaların maliyeti onarımcı politikaların maliyeti kadar yüksek değildir (Keleş ve Hamamcı, 2005).

Çevre politikaları, Avrupa Birliği'nin de 20. yüzyılın son çeyreğinde gündeminde yer almaya başlamıştır. Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşması'nın 20. Başlığı'nı “Çevre”

oluşturmaktadır (Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma, s. 79). Antlaşmanın 191.maddesinin 2. ve 4. fıkralarında Birliğin çevre politikası amacı ve ilkelerinden kısaca bahsedilmektedir. Aydın ise bu ilkeleri ve Birliğin çevre politikasında kullandığı araçları detaylı olarak makalesinde ele almaktadır (Aydın & Çamur, 2017). Ayrıca yine Avrupa Birliği'nin çevre politikalarını inceleyen Batal'ın da makalesinde bu konu üzerinde durulmaktadır (Batal, 2010). Hem antlaşma hem makale incelendiğinde Birliğin çevre politikalarında güttüğü amacın, koruma olduğu anlaşılmaktadır. Açıklamak gerekirse, Birliğin bölgesindeki koşullar göz önünde bulundurularak buralarda oluşabilecek çevre sorunlarını en aza indirmek ve insan kaynaklı faaliyetlerde zararı ortadan kaldırmak için yeni hedefler koymaktır. Birliğin çevre politikasındaki ilkeleri şöyle sıralanmaktadır; kirleten öder ilkesi, ihtiyat ilkesi, kaynaktan önleme ilkesi, iş birliği ilkesi, bütünüylecilik ilkesi. İlkeler bakıldığında genellikle Keleş'in "Önleyici Politikalar" adlı politika biçimine benzerlik göstermektedirler. Kirleten öder ilkesi, sanayi ve ticaret alanlarında rekabeti önlemek amacıyla kirliliği kontrol etme, temizleme ve bunların maliyetini karşılayabilme hedefini taşımaktadır. İhtiyat ilkesi, yapılacak herhangi bir faaliyet sonucunda çevreye herhangi bir zarar geleceksin bu faaliyetin ve faaliyetin yapılacağı alanla ilgili bilimsel araştırma raporunu beklenmesi gerektiğini ifade etmektedir. ÇED uygulamaları bu ilkenin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Kaynaktan önleme ilkesi, olabilecek en erken aşamada çevreye gelebilecek zararın önlenmesi ve yapılabiliriyorsa engellenebilmesini öngörmektedir. İş birliği ilkesi, çevre kirliliğinin sadece ulusal veya bölgesel olmadığını, yerel yönetim birimlerinin, merkezi hükümetlerin, turizm, ticaret ve sanayi sektörlerindeki temsilcilerin bir araya gelerek uluslararası ölçekte bu konuyu ele almaları gerektiğini belirtmektedir. Bütünüylecilik ilkesi, Birlikte çevre için yapılan politikaların sonuçlarının diğer alanlardaki politikaları da etkilediğini belirtilerek bütüncül bir yaklaşıma ihtiyaç duyulması sonucu ortaya çıkmıştır.

III. YEREL YÖNETİMLERDE ÇEVRE YÖNETİMİ

Çevre sorunları uluslararası camiada ele alınan ve tüm dünyayı ilgilendiren evrensel bir problem serisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerek ulusal gerekse uluslararası yapılan antlaşma ve konferanslarda, her ülkenin her bölgenin üzerine düşmesi yapması gerektiği vurgulanmaktadır (Batal, 2010).

Türkiye özeline bakıldığında, ülkemiz 7 farklı coğrafi bölgeden oluşmakta olup her bölgenin kendine has iklim özellikleri bulunmaktadır (Sensoy vd., 2020). Her yörenin yeryüzü şekilleri ve coğrafi sınırlılıkları da bu sebepten dolayı farklılık göstermektedir. Bu nedenle, karşılaşılan çevre sorunlarının merkezi idare tarafından çözülmesi yörenin şartlarının iyi bilinmemesi gibi bir durum nedeniyle sağlıklı olmayacaktır. Yerel yönetimler bu açıdan bakıldığında, oldukları yöreyi daha iyi tanıyacaklarından hem daha hızlı hem de daha iyi sonuçlar alınabilecek çözümler üretebileceklerdir. Yer yönünden yerinden yönetim kuruluşu olan il özel idareleri, belediyeler ve köyler (Gözler ve

Kaplan, 2017) çevre sorunlarında kendi yörelerinin ve bölgelerinin sorunlarını en iyi tanımlayacak ve çözecek olan kamu tüzel kişilikleridir. Bu sebeple de yukarı kısımda³ belirtildiği gibi yerel yönetimler çevre yönetiminde daha etkin rol oynamalıdır.

Anayasamızın 127. maddesinde yerel yönetimler⁴;

“Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir.” (Anayasa 127. Madde) olarak tanımlanmaktadır.

Yerel yönetimler, sorumluluk alanlarına giren yörenin toplumsal ve çevresel özellikleriyle uyumlu bir çevre politikası geliştirmeli ve uygulamalıdır. Yerel yönetimlerin çevre sorunlarının çözümü için politikalar üreten, çevresel kaynakların bilinçli ve dikkatli kullanımı, yeniden üretilmesi ve korunması hususunda hedefler belirleyen ve kararlar alan öncelikli kurumlar olarak işlev görmesi gerekmektedir (Çiftçioğlu, 2016, s. 54). Yerel Gündem 21 sonrasında ise Yerel yönetimlere (özellikle belediyelere) daha kapsamlı roller verilmiştir. Yerel Gündem 21, 21. yüzyılın gündemini oluşturmayı amaçlamaktadır. 40 bölümden oluşmakta olan küresel eylem planı, bu yüzyılda çevre ve kalkınma sorunlarıyla başa çıkılmasına ve sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesine yönelik eylem planlarını tanımlamaktadır (Arar, 2002). 20. yüzyılın sonlarına doğru yeni Kamu Yönetimi anlayışıyla ortaya çıkan “yönetişim” kavramını baz alarak oluşturulan planda, Yerel yönetimler de Merkezi idarenin ortağı olarak görülmeye başlanmıştır. Yerel sürdürülebilir kalkınma sorunlarının çözülebileceği uzun soluklu bir stratejik plan hazırlanması ve uygulanması kararı alınan Gündem 21 sonrası yerel yönetimlere tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de vazgeçilmez roller verilmektedir (Çiftçioğlu, 2016).

Çevre sorunları, başta kentin ve kentlinin sorunu olarak, belediyeleri doğrudan doğruya ilgilendirmektedir. Çünkü Belediyeler, hem yürüttükleri öteki kamusal hizmetlerle çevreyi etkileyen hem de doğrudan doğruya çevre yönetiminde işlevler yüklenebilecek kurumlardır. Çevre kirliliği ile mücadele etmek de her belediye yönetiminin ilk görevleri arasındadır (Öztaş & Zengin, 2008). 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda Belediyelerin görev ve sorumluluklarının sayıldığı 14.maddenin a bendi, yetkileri ve imtiyazlarının sayıldığı 15.maddenin e ve g bentlerinde çevre ile ilgili görevleri sayılmaktadır (5393 Sayılı Kanun, 2005). Buna göre; imar, su ve kanalizasyon gibi kentsel alt yapı işleri, çevre ve çevre sağlığı, temizliğin yapılması ve katı atıkların toplanması, taşınması, ayrıştırılması, geri kazanımı, ortadan kaldırılması ve depolanması; içme, kullanma ve endüstri suyunun sağlanması, atık su ve yağmur suyunun uzaklaştırılmasının sağlanması Belediyelerin

³ Giriş bölümünde bahsedilmiştir.

⁴ Kemal Gözler’in Mahalli İdareler Hukuku’nda bahsettiği üzere; il özel idaresi, belediye ve köy gibi kamu tüzel kişilerine Türkçede hem “mahalli idareler” hem de “yerel yönetimler” denilebilmektedir (Gözler, Mahalli İdareler Hukuku, 2018, s. 19). Anayasamız ve çoğu İdare Hukuku kitabında “mahalli idareler” olarak anılsa da bu çalışmada “yerel yönetimler” ifadesi kullanılacaktır.

görevleridir. 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda ise, 7.maddenin i bendinde Büyükşehir Belediyelerinin çevre ile ilgili görevleri yer almaktadır ve burada sayılan görevler Belediye Kanunu'na göre daha detaylı bir şekilde ele alınmaktadır;

“Sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak çevrenin , tarım alanlarının ve su havzalarının korunmasını sağlamak ; ağaçlandırma yapmak ; gayrisihhî işyerlerini , eğlence yerlerini, halk sağlığına ve çevreye etkisi olan diğer işyerlerini kentin belirli yerlerinde toplamak ; inşaat malzemeleri, hurda depolama alanları ve satış yerlerini , hafriyat toprağı, moloz, kum ve çakıl depolama alanlarını, odun ve kömür satış ve depolama sahalarını belirlemek , bunların taşınmasında çevre kirliliğine meydan vermeyecek tedbirler almak ; büyükşehir katı atık yönetim plânını yapmak, yaptırmak; katı atıkların kaynaktan toplanması ve aktarma istasyonuna kadar taşınması hariç katı atıkların ve hafriyatın yeniden değerlendirilmesi , depolanması ve bertaraf edilmesine ilişkin hizmetleri yerine getirmek, bu amaçla tesisler kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek; sanayi ve tıbbî atıklara ilişkin hizmetleri yürütmek, bunun için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek; deniz araçlarının atıklarını toplamak, toplatmak, arıtmak ve bununla ilgili gerekli düzenlemeleri yapmak ” (5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004)

Yerel yöneticiler için sağlıklı ve işlevsel bir çevre politikası oluşturmanın ön koşulu kararlı olmalarıdır. Yöresinin iklimini, çevresel koşullarını, insanını iyi tanıyan bir yönetici, nasıl çevre politikaları geliştireceğinin ve uygulayacağını bilincindedir ve bunları yaparken zorlanmayacaktır (Öztaş ve Zengin, 2008, s.198).

Yerel yönetimlere yüklenen bu görevlerin yerine getirilebilmesi için öncelikle idari mekanizmalar esnek yapıda olmalıdır. Sonrasında sürdürülebilir çevrenin devamlılığı için yapılacak harcamaların bütçesinin kısıtlı olmaması gerekmektedir. Fakat Türkiye'deki idari yapı çevre sorunlarının gerektirdiği esnekliğe izin vermeyecek bir yapıya sahiptir. Bunun içinde öncelikli olarak belediyeler programladıkları faaliyetlerin çevreye etkilerini tespit edebilmek için ÇED yönetmeliği doğrultusunda ÇED Raporları hazırlatmalıdırlar (Öztaş ve Zengin, 2008; s.196).

Yerel yönetimlerin çevre ile ilgili faaliyetlerini sınırlandıran bir diğer durum ise bütçe konusudur. 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun'da da katı atık yönetimi, içme suyu, atık su konularının bütçelendirmesinin nasıl yapılacağını ayrıntıları verilmektedir (5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun, 2008).⁵ Fakat konuyla ilgili yapılan literatür taramasında Yerel yönetimlerin Çevre mevzuatının getirdiği yükümlülükleri kaynak yetersizliği tam anlamıyla yerine getiremediği saptanmaktadır (Öztaş ve Zengin, 2008). Kaynak yetersizliğinin yanı sıra personel ve teknik yetersizlikler de Belediyelerin çevre ile ilgili faaliyetlerini kısıtlamaktadır.

⁵ Belediyelere çevresel koruma ve faaliyetlerin yapılması için ayrılan bütçe konusu başka bir çalışmanın konusu olabilir. Fakat çalışmanın kalanında Adana Büyükşehir Belediyesi'nin çevre ile ilgili bütçesi ve harcamaları inceleneceği için kanun belirtilmiştir.

IV. ADANA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ'NİN ÇEVRE YÖNETİMİNİN ÇEVRE POLİTİKALARI DOĞRULTUSUNDA İNCELENMESİ

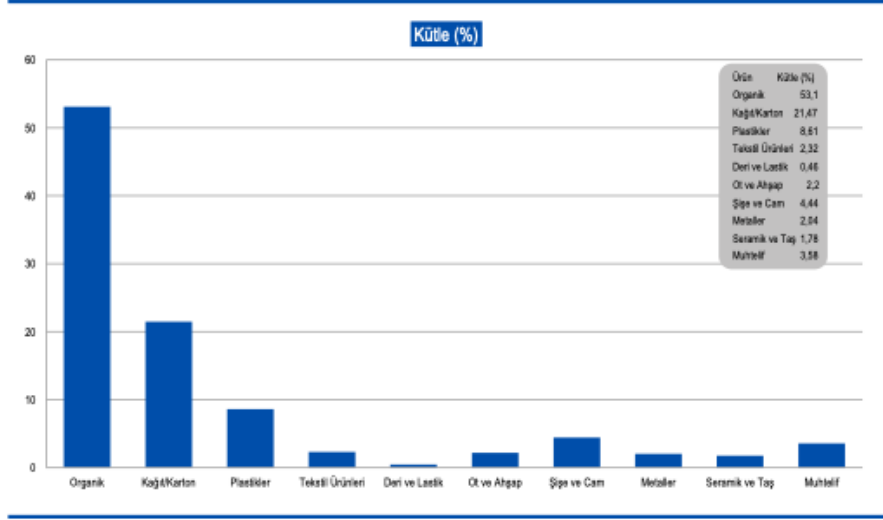
1. Stratejik Planda Çevre Yönetimi

Adana Büyükşehir Belediyesi 2015-2019 Stratejik Planı incelendiğinde atık yönetimi, su yönetimi ve çevre yönetimi ayrı başlıklarla ele alınmaktadır (Adana Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı, 2015-2019). Planda ilk olarak atık yönetiminin istatistiki verilerine yer verilmektedir. Atık hizmeti verilen nüfusun toplam nüfusa oranı %90 olarak belirtilmiştir. Böylece Adana ilinin toplam atık miktarıyla ülkede 7.sırada olduğu gözlemlenmiştir.

Grafik 1: Adana İli Yıllık Toplanan Atık Miktarı

Katı atıkların toplanması ve taşınması ilçe belediyelerinin görev tanımında yer alırken bu atıkların bertaraf edilmesi büyükşehir belediyelerinin görevidir (5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004). Adana ilinde toplanan bu atıklar Sofulu Katı Atık Depolama Alanında niteliklerine göre ayrıştırılarak (evsel, ticari kaynaklı evsel, hastanelerden toplanan tıbbi atıklar olarak) bertaraf edilmektedir. 2011 yılı itibariyle depolama sahasında toplanan gaz ve fermantasyon tanklarında üretilen metan gazı enerji üretim santraline yönlendirilmektedir.

Grafik 2: Adana İli Katı Atık Bileşimi

Enerji Üretim Santralinde toplam 11 adet enerji üretim motoru bulunan Adana ilinde, katı atıkların her biri ile ilgili çevre politikaları doğrultusunda farklı çalışmalar yürütülmektedir. Genellikle Keleş'in Önleyici politikalar sınıfına giren bu faaliyetlerde; atık elektrik ve elektronik eşyalar, bitkisel atık yağlar, atık pil ve akümülatörler ve hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları için ayrı toplama noktaları belirlenerek bu atıkların doğaya atılmasının önüne geçilmeye çalışılmaktadır. Ömrünü tamamlamış lastik atıkları ise Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'ndan izin belgesine sahip bir firmaya teslim edilmekte olduğu belirtilmektedir. Tıbbi atıkların yönetiminde ise Onarımcı politikaya yakın bir çalışma yürütülerek 2011 yılında hizmete başlayan Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisinde bertaraf edildiği belirtilmektedir (Adana Büyükşehir Belediyesi Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi, 2017).

Adana ilinin yüzölçümünün %38,5'i tarıma uygun topraklardan oluşmaktadır (Türkiye Tohumcular Birliği, 2012). Ilıman Akdeniz iklimine sahip olan ilde, bu sebeplerle yeşil alanların canlılığı yıl boyunca sürmektedir. Büyükşehir Belediyesi sorumluluğunda bulunan yeşil alanların sulanması, bakımı, peyzajı, ekim ve üretimi için faaliyetlerini sürdürmektedir.

Büyükşehir Belediyesi Sorumluluğunda Bulunan Yeşil Alanlar	
Yeşil Alanın Bulunduğu Yer	Alan (m ²)
Ana Caddeler ve Bulvarlar refüj ve kaldırımlar	1.871.780
Parklar	1.405.345
Rekreasyon alanları	8.763.000
Fuar alanı ve Belediye kompleksleri içerisi	940.970
26 adet futbol sahaları toplamı	180.000
TOPLAM	13.161.095

Tablo 1: Adana Büyükşehir Belediyesi Sorumluluğunda Bulunan Yeşil Alanlar (Adana Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı, 2015-2019)

1. Faaliyet Raporları

1.1. 2015 Yılı Faaliyet Raporu

2015 yılı Faaliyet Raporunda Çevre Yönetimi alanında amaç; “Sürdürülebilir sağlıklı ve yaşanabilir çevresel koşulları oluşturmak” olarak belirtilmektedir (Yıllık Faaliyet Raporu,, 2015). Yıl içerisinde yapılan çalışmalar da hava kirliliğini azaltma ile ilgili bilgilendirme çalışmaları, broşür dağıtımı ilk ele alınan durumdur. Katı atık yönetiminde ise Özel Atık Zirvesi düzenlenmiş olup bilinçlendirme amaçlı broşür dağıtımı yapılmıştır. Ayrıca atıklardan gelir elde edilmiştir (aylık ortalama 300 bin ton tıbbi atıktan yaklaşık olarak 400 bin TL gelir elde edilmiştir). Farklı firmalarla anlaşmalar yapan Adana Büyükşehir Belediyesi geri dönüştürülebilir atıklar konusunda da çalışmalar yürütmüştür. Ayrıca aynı yıl içerisinde Büyükşehir Belediyesi Çukurova Kalkınma Ajansı’na yaptığı “Adana Sürdürülebilir Yeşil Bina Projesi eğitim Desteği” konulu proje başvurusu Teknik Destek kapsamında kabul edilmiştir.

Görsel 1: Adana Büyükşehir Belediyesi sponsorluğundan gerçekleştirilen Uluslararası Özel atık Zirvesi Afişi

Park, bahçe, bulvar, cadde, piknik alanları vb. bölgeler sürekli temizlenerek sıkça ihtiyaç duyulması gerekçesiyle çöp kovaları yerleştirilmiştir. Yine buralarda bulunan yeşil alanların artırılması ve yaygınlaştırılması için çalışmalar yapılmıştır.

Belediye, deniz ve iç sulardaki kirliliğin önlenmesi için hem suyun üzerinde hem tabanda temizlik yapmaktadır. Ayrıca Belediyenin oluşturduğu Mavi Yelekliler Ekibi bu temizleme çalışmalarında aktif rol oynamışlardır.

Belediye il genelinde sürdürülebilir enerjinin kullanımı için faaliyetlerde de bulunmuştur.

	Performans Göstergeleri	Sorumlu Birim	2015 Yılı Hedefi	2015 Yılı Gerçekleşen	Gerçekleşme Oranı %
6.2	İşlenen katı atık miktarı (ton/gün)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	1.900	1764	92,8
	Düzenli depolama alanlarında depolanan katı atık miktarı (ton/gün)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	425	400	94,1
	Kompostlaştırılmış organik atık miktarı (ton/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	346.750	350000	100,0
	Metan gazından üretilen elektrik miktarı (kwh/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	50.000.000	48500000	97,0
	Evsel katı atıklardan gelen ambalaj atığı miktarı (ton/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	2.000	1950	97,5
	Protokolle kendi araç parkımızdan geri dönüşüme gönderilen lastik (kg)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	50.000	45000	90,0
	Protokolle teslim edilen madeni atık yağ (litre)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	32.000	31000	96,9
	Geri dönüşüme gönderilen atık pil (kg)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	4.000	5176	100,0
	Atık pil toplama noktası (adet)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	400	380	95,0
	Denetimi yapılan işyeri (adet)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	150	200	100,0
	Toplama bitkisel atık yağ (litre/ay)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	105.000	120076	100,0
	Yapılan denetim sayısı (adet/ay)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	10	8	80,0
	Sterilizasyonu gerçekleştirilen tıbbi atık miktarı (ton/gün)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	3.000	3000	100,0
	Atık yönetimine ilişkin gerçekleştirilen proje sayısı (adet)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	2	2	100,0
	İç ve dış kaynaklı faydalanılan fon (adet)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	2	2	100,0
	Düzenlenen eğitim sayısı (adet)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	10	12	100,0
	Yapılan denetim (adet/ay)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	10	7	70,0
6.3	Şikayet üzerine yapılan harfiyet denetimi ve denetim sonucu yapılan işlem (adet/ay)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	18	50	100,0
	Hafriyat atıklarının döküm alanlarını çoğaltmak, yer tahsis etmek (dönüm)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	100	340	100,0
	Çevre kirliliği ile ilgili gelen vatandaş şikayetlerinin azalma oranı (%)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	40	38	95,0
6.9	Verilen bağlama kütüğü ruhsatname sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	200	34	17,0
	İç su araçlarına verilen vize sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	100	39	39,0
	Yapılan tekne vize yenileme işlemi sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	100	39	39,0
	Başka limanlara gerçekleştirilen nakil işlemi sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	50	0	0,0
	Bağlama kütüğü uygulama yönetmeliği çerçevesinde devir yapılan deniz ve iç su aracı sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	50	18	36,0
	Gemilerin tanilatolarını ölçme yönetmeliği çerçevesinde verilen tanilato belge sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	60	0	0,0
	Verilen iç suya elverişlilik sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	60	0	0,0
	Eğitim alan kişi sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	10	101	100,0
	Baraj gölünden berteraf edilen araç sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	2	0	0,0
	Seyhan ve Çatakan barajı dışındaki iç su alanlarında yapılan denetim sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	25	0	0,0
	Proje çizimlerinin tamamlanma oranı (%)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	4	0	0,0
	Yapımı tamamlanan proje sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	4	0	0,0
	6.10	Yeni yapılacak piknik alanı miktarı (m ²)	Fen İşleri Daire Başkanlığı	150.000	0
Yeni yapılacak park alanı miktarı (m ²)		Park ve Bahçeler Dairesi Başkanlığı	31.800	0	0,0
Yeni yapılacak piknik alanı miktarı (m ²)		Park ve Bahçeler Dairesi Başkanlığı	50.000	0	0,0
Yeni yapılan havuz sayısı (adet/yıl)		Park ve Bahçeler Dairesi Başkanlığı	2	0	0,0

Tablo 2: Adana Büyükşehir Belediyesi Hedefleri Gerçekleştirme Oranları (Yıllık Faaliyet Raporu., 2015)

Genel olarak, Çevre yönetimi alanındaki hedeflere ulaşma oranı %78,3 olarak belirtilmiştir (Yıllık Faaliyet Raporu., 2015, s. 249).

Raporun Mali Bilgiler bölümü incelendiğinde, Çevre Koruma Hizmetlerine 81.416.000,00 TL Ödenek ayrıldığı, bunun 80.497.265,77 TL'lik kısmının hizmet harcamalarında kullanıldığı gözlemlenmiştir. Böylece Çevre yönetimi için belirlenen bütçe doğrultusunda %98,87 oranında gerçekleştirilmiştir.

1.2. 2016 Yılı Faaliyet Raporu

2016 yılı Faaliyet Raporunda Çevre Yönetimi alanında amaç; “Sürdürülebilir sağlıklı ve yaşanabilir çevresel koşulları oluşturmak” olarak belirtilmektedir (Yıllık Faaliyet Raporu, 2016). 2016 yılında gerçekleştirilen faaliyetler 2015 yılının devamı nitelikte olup benzer çalışmalar yürütülmüştür. 2015 yılından farklı faaliyetler olarak; yeni hafriyat depolama alanları oluşturulma çalışmaları başlamıştır. 2015 yılında 1.si düzenlenen Uluslararası Özel Atık Kongresi’nin 2.si düzenlenmiş olup zirvede Elektrikli ve Elektronik Atıklar ele alınmıştır. Yine aynı şekilde bilgilendirme amaçlı broşür dağıtımları bu yılda devam etmiştir.

	Performans Göstergeleri	Sorumlu Birim	2016 Yılı Hedefi	2016 Yılı Gerçekleşen	Gerçekleşme Oranı %	
6.1	Hazırlanan gürültü haritası alanı (ha)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	50.000	50.000	100,0	
	Gürültülü haritalarının tamamlanma oranı (%)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	100	100	100,0	
	Düzenlenen çevre eğitimi programı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	20	50	100 +	
	Hava kirliliği denetimi sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	35	48	100 +	
	Gürültü kirliliği ile ilgili yapılan denetim sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	6	7	100 +	
	Vektörle mücadele edilen alan (km2/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	14.000	14.000	100,0	
	Vektörle mücadele konusunda şikayetlerin azalma oranı (%)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	80	80	100,0	
6.2	Metan gazından üretilen elektrik miktarı (kwh/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	50.000	49.800	99,6	
	Protokolle kendi araç parkımızdan geri dönüşüme gönderilen lastik miktarı (kg/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	61.000	120.000	100 +	
	Protokolle teslim edilen madeni atık yağ miktarı (litre/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	46.000	15.600	33,9	
	Gerici dönüşüme gönderilen atık pil miktarı (kg/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	6.300	1.420	22,5	
	Atık pil toplama noktası sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	570	150	26,3	
	Denetimi yapılan işyeri sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	170	200	100 +	
	Toplanan bitkisel atık yağ miktarı (litre/ay)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	110.000	120.000	100 +	
	Yapılan denetim sayısı (adet/ay)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	15	60	100 +	
	Sterilizasyonu gerçekleştirilen tıbbi atık miktarı (ton/gün)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	3.500	3.146	89,9	
	Atık yönetimine ilişkin gerçekleştirilen proje sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	4	4	100,0	
	İç ve dış kaynaklı faydalanılan fon sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	4	3	75,0	
	Düzenlenen eğitim sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	90	137	100 +	
	6.3	Şikayet üzerine yapılan harfiyat denetimi sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	120	59	49,2
Denetim sonucu yapılan idari yaptırım sayısı (adet/yıl)		Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	50	77	100 +	
İl sınırlarında kent estetiğini bozan harfiyatın tespiti,kaldırma ve kaldırtma oranı (%)		Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	80	281	100 +	
Harfiyat depolama sahaları ve rekreasyon alanları oluşturma miktarı (dönüm)		Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	400	735	100 +	
Gerici kazanım ve geri dönüşüm miktarı (ton)		Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	800.000	1.140.333	100 +	
Düzenlenen harfiyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları izin belgesi sayısı (adet/yıl)		Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	500	182	36,4	
Harfiyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları bertaraf bedellerinin belirlenme sayısı (adet/yıl)		Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	15	15	100,0	
Koordinasyon toplantıları tertip etmek ve birim personellerinin ilgili eğitim seminerlerine gönderilme sayısı (adet/yıl)		Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	10	1	10,0	
Açıklama: Özel Atık Şube Müdürlüğü ve Gerici Dönüşüm Tesisleri Şube Müdürlüğü'nün tek çatı altında Özel Atık ve Gerici Dönüşüm Tesisleri Şube Müdürlüğü Olarak birleşmesi sonucunda, bu dönemde ilgili eğitim seminerlerinin gerçekleştirilmesinde meydana gelen aksamalardan dolayı hedeflerde sapma yaşanmıştır.						
6.5		Temizlik ve bakım yapılan alan miktarı (m2/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	4.986.183	4.986.183	100,0
	Bilgilendirme faaliyetleri kapsamında ulaşılan kişi sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	3.500	16.562	100 +	
	Bilgilendirme faaliyetleri kapsamındaki aktivite sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	25	50	100 +	
	Bilgilendirme aktivitelere katılımcı sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	3.000	16.562	100,0	
	Açıklama: Yeni bir eğitim grubu oluşturulduğu ve kişilerin eğitimlere olan talebinin artış göstermesinden dolayı ulaşılan kişi sayısında artış yaşanmıştır.					
	Çalışan temizlik personellerinin hizmet içi eğitim sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	5	5	100,0	
	Yerleştirilen çöp kovası sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	10.000	4.746	47,5	
İlçelerden gelen evsel nitelikli katı atık miktarı (ton/gün)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	1.900	2.100	100 +		

Tablo 3: Adana Büyükşehir Belediyesi Hedefleri Gerçekleştirme Oranları (Yıllık Faaliyet Raporu, 2016)

Genel olarak, Çevre yönetimi alanındaki hedeflere ulaşma oranı %81,1 olarak belirtilmiştir (Yıllık Faaliyet Raporu, 2016, s. 261).

Raporun Mali Bilgiler bölümü incelendiğinde, Çevre Koruma Hizmetlerine 119.611.000,00 TL Ödenek ayrıldığı, bunun 108.202.132,09 TL'lik kısmının hizmet harcamalarında kullanıldığı gözlemlenmiştir. Böylece Çevre yönetimi için belirlenen bütçe doğrultusunda %90 oranında gerçekleştirilmiştir.

1.2. 2017 Yılı Faaliyet Raporu

2017 yılı Faaliyet Raporunda Çevre Yönetimi alanında amaç; “Sürdürülebilir sağlıklı ve yaşanabilir çevresel koşulları oluşturmak” olarak belirtilmektedir (Yıllık Faaliyet Raporu, 2017) . 2017 yılında gerçekleştirilen faaliyetler 2015 ve 2016 yıllarının devamı nitelikte olup benzer çalışmalar yürütülmüştür. Rapor yılı içerisinde Büyükşehir Belediyesi katı yakıt üzerine çok fazla şikayet almış olup denetimlerini sıklaştırmışlardır. Ayrıca artan hava kirliliği için Adana Temiz Hava Merkezine bağlı, Adana, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Osmaniye, Mersin illerinde 20 Ekim 2014 tarihinde Çınar Çevre Laboratuvarı ile sözleşme yapılmıştır. Buna göre Adana’da hava kirliliğinin saptanması amacıyla 4 adet olan sabit ölçüm istasyon sayısı 9’a çıkarılacaktır. Bu yıl içerisinde 2016 yılında başlanan hafriyat depolama alanının tespit çalışması devam etmiştir.

Tür	2017
Tıbbi Atık Denetimi (gün/yıl)	940
Bitkisel Atık Yağ Denetimi (ay/yıl)	45
Ömrünü Tamamlamış Lastik Denetimi (ay/yıl)	250
Hafriyat Denetimi (ay/yıl)	1.200
Vatandaş Şikayeti Üzerine Yapılan Hafriyat Denetimi (yıl)	338
Çözümlemiş Şikayet Sayısı (Alo 153, Bimer, Cimer, Dilekçe, Telefon vs.) (yıl)	2.260

Tablo 4: 2017 yılında atık yönetimine ilişkin yetki ve sorumluluğunda bulunan alanlarda gerekli denetim ve başvuru sayıları

2016 yılında olduğu gibi atık piller TAP Derneği’ne (Taşınabilir Pil Üreticileri ve İthalatçıları Derneği) gönderilmiştir.

2017 Rapor Dönemi Denetimleri	
Denetim Sayıları	Adet
Gürültü	105
Koku	13
Çevre Kirliliği	30
ÇED (İDK, Halkın Katılımı)	18
Baz İstasyonu	2
Atık Su	17
Hava Kirliliği	25
Vektörle Mücadele	18.963

Tablo 5: 2017 Rapor Dönemi Denetimleri

Rapor yılında yapılan denetimlerle Çevre yönetiminde daha etkin bir rol oynandığı söylenebilir.

Genel olarak, Çevre yönetimi alanındaki hedeflere ulaşma oranı %68,24 olarak belirtilmiştir (Yıllık Faaliyet Raporu, 2017, s. 251).

Raporun Mali Bilgiler bölümü incelendiğinde, Çevre Koruma Hizmetlerine 135.257.000,00 TL Ödenek ayrıldığı, bunun 128.006.484,04 TL'lik kısmının hizmet harcamalarında kullanıldığı gözlemlenmiştir. Böylece Çevre yönetimi için belirlenen bütçe doğrultusunda %95 oranında gerçekleştirilmiştir.

	Performans Göstergeleri	Daire Başkanlığı	2017 Yılı Hedefi	2017 Yılı Gerçekleşen	Gerçekleşme Oranı %
6.1	Hazırlanan Stratejik Gürültü Haritalarının Sonuçları Doğrultusunda Eylem Planlarının hazırlanma oranı(%)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	45	25	55,6
	Düzenlenen çevre eğitimi programı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	40	0	0,0
	Hava kirliliği denetimi sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	50	25	50,0
	Gürültü kirliliği ile ilgili yapılan denetim sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	15	105	100+
	Vektörle mücadele edilen alan (km2/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	14.000	14.000	100,0
	Vektörle mücadele konusunda şikayetlerin azalma oranı (%)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	80	90	100+
6.2	Metan gazından üretilen elektrik miktarı (kwh/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	80.000	80.000	100,0
	Protokolle kendi araç parkımızdan geri dönüşüme gönderilen lastik miktarı (kg/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	80.000	198.625	100+
	Protokolle teslim edilen madeni atık yağ miktarı (litre/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	50.000	13.980	28,0
	Geri dönüşüme gönderilen atık pil miktarı (kg/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	3.500	3.590	100+
	Atık pil toplama noktası sayısı (adet/yıl) *Açıklama: 2017 yılı hedeflerimizde tarafımızca dağıtılan atık pil toplama kutu sayısı 650 olarak beyan edilmiştir.	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	650	750	100+
	Bitkisel yağ Denetimi yapılan işyeri sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	90	45	50,0
	Toplanan bitkisel atık yağ miktarı (litre/yıl) *Açıklama: 2017 yılı için müdürlüğümüzce bitkisel atık yağ miktar hedefi 4.700 lt olarak beyan edilmiştir.Ancak performans göstergesinde 130.000 lt olarak yazıldığı görülmektedir.	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	130.000	3.524	2,7
	Tıbbi atık denetim sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	750	940	100+
	Sterilizasyonu gerçekleştirilen tıbbi atık miktarı (ton/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	3.200	3.191	99,7
	Atık yönetimine ilişkin gerçekleştirilen proje sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	4	2	50,0
6.2	İç ve dış kaynaklı faydalanılan fon sayısı (adet/yıl) *Açıklama : " Atık yönetimine ilişkin gerçekleştirilene proje sayısı " ve "İç ve dış kaynaklı faydalanılan fon sayısı" başlıklarının Müdürlük performans göstergelerinden çıkartılıp Daire Başkanlığı performans göstergeleri olarak düzenlenmesini uygun görmekteyiz.	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	4	0	0,0
	Düzenlenen eğitim sayısı (adet/yıl) *Açıklama: Düzenlenen eğitimler Daire başkanlığımız altında bulunan Müdürlük tarafından ortaklaşa yapılmaktadır.	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	100	116	100+
	Eğitimlerde ulaşılan öğrenci sayısı(adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	9.700	35.481	100+
	Sağlanan geri kazanım ve geri dönüşüm miktarı (ton/yıl) *Açıklama: Bu maddenin "bertaraf edilen ve dolgu olarak kullanılan hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atığı toplam miktarı " olarak düzenlenmesini uygun görmekteyiz, vermiş olduğumuz rakam bu yönde değerlendirilmelidir.	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	200.000	1.541.673	100+
6.5	Temizlik ve bakım yapılan alan miktarı (m2/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	4.986.183	4.986.183	100,0
	Kent temizliği ile ilgili Bilinçlendirme faaliyetleri kapsamında ulaşılan kişi sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	1.300	1.300	100,0
	Kent temizliği Bilinçlendirme faaliyetleri kapsamındaki aktivite sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	11	11	100,0
	Çalışan temizlik personellerinin hizmet içi eğitim sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	2	2	100,0
	Yerleştirilen çöp kovası sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	10.000	7.775	77,8
	Hizmet veren aktarma istasyonu sayısı(adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	12	12	100,0
	Hizmete açılan şantiye sayısı	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	2	0	0,0
	İlçelerden gelen evsel nitelikli katı atık miktarı (ton/gün)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	2.200	2.000	90,9

Tablo 6: Adana Büyükşehir Belediyesi Hedef Gerçekleştirme Oranları (Yıllık Faaliyet Raporu, 2017)

1.3. 2018 Yılı Faaliyet Raporu

2018 yılı Faaliyet Raporunda Çevre Yönetimi alanında amaç; "Sürdürülebilir sağlıklı ve yaşanabilir çevresel koşulları oluşturmak" olarak belirtilmektedir (Yıllık Faaliyet Raporu, 2018). 2018

yılında gerçekleştirilen faaliyetler 2016 ve 2017 yıllarının devamı nitelikte olup benzer çalışmalar yürütülmüştür.

Faaliyet Gösteren Aktarma İstasyonları	
Pozantı	Aladağ
İmamoğlu	Yumurtalık
Kozan	Ceyhan
Saimbeyli	Karaisalı
Tufanbeyli	Seyhan
Karataş	Tekir

Tablo 7: Adana İlinde Faaliyet Gösteren Katı Atık Aktarma İstasyonları (Yıllık Faaliyet Raporu, 2018)

2018 yılında Adana Büyükşehir Belediyesi Meclis Kararları ile 12 adet Evsel Katı Atık Toplama İstasyonu döküm sahası belirlenmiştir. Bu alanlar yılda toplam 392.338,650 ton katı atık taşınmıştır. Hafriyat toprağı, inşaat ve moloz atığı dökener için cezai yaptırım uygulanmaya başlanmıştır.

Denetim Türü	Toplanan Atık Miktarı
Evsel Nitelikli Katı Atık	756.737 ton/yıl
Tıbbi Atık	3.374 ton/yıl
Bitkisel Atık Yağ	324.000 litre/yıl
Ömrünü Tamamlamış Lastik	215 ton/yıl
Madeni Atık Yağ	16 ton/yıl
Atık Pili	2,5 ton/yıl
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyalar	2 ton/yıl

Tablo 8: 2018 Yılı Denetimler Sonucu Toplanan Atık Miktarı (Yıllık Faaliyet Raporu, 2018)

6.1	Hazırlanan Stratejik Gütürlü Haritalarının Sonuçları Doğrultusunda Eylem Planlarının hazırlanma oranı(%)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	45	45	100,0
	Hava kirliliği denetimi sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	55	111	100+
	Gütürlü kirliliği ile ilgili yapılan denetim sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	100	45	45,0
	Düzenlenen çevre eğitimi programı sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	40	157	100+
	Çevre Korumayla ilgili bilinç oluşturmaya yönelik basılan veya temin edilen yayın sayısı(adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	100.000	53.188	53,2
	Vektörle mücadele edilen alan (km2/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	14.000	14.000	100,0
	Vektörle mücadele konusunda şikayetlerin azalma oranı (%)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	80	80	100,0
6.2	Geri dönüşüme gönderilen lastik miktarı (kg/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	100.000	215.000	100+
	Geri dönüşüme gönderilen madeni atık yağ miktarı (kg/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	17.000	16.000	94,1
	Geri dönüşüme gönderilen madeni atık pil miktarı (kg/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	1.500	2.500	100+
	Geri dönüşüme gönderilen bitkisel atık yağmiktari (lt/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	5.250	324.000	100+
	Geri dönüşüme gönderilen atık elektrikli ve elektronik eşyaların miktarı (kg/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	1.150	1.400	100+
	Metan gazından üretilen elektrik miktarı (kwh/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	50.000	92.148	100+
	Atık pil toplama noktası sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	450	470	100+
	"Atık yönetimine ilişkin gerçekleştirilen proje sayısı (adet/yıl)"	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	4	1	25,0
	"Ç ve dış kaynaklı faydalanılan fon sayısı (adet/yıl)"	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	2	1	50,0
	Sağlanan geri kazanım ve geri dönüşüm miktarı (ton/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	1.300.000	1.893.088	100+

	Performans Göstergeleri	Daire Başkanlığı	2018 Yılı Hedefi	2018 Yılı Gerçekleşen	Gerçekleşme Oranı %
6.2	*Sterilizasyonu gerçekleştirilen tıbbi atık miktarı (ton/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	4.000	3.374	84,4
	Bitkisel atık yağ denetimi yapılan iş yeri sayısı (adet /yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	80	219	100+
	Tıbbi atık denetim sayısı (adet /yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	800	1.032	100+
	Atık yönetimi ile ilgili verilen çevre bilinci eğitim sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	150	157	100+
	Eğitimlerde ulaşılan öğrenci sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	20.000	53.188	100+
	Tertip edilen koordinasyon toplantısı sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	10	15	100+
	Çalışan personellerin hizmetiçi eğitim sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	3	5	100+
6.3	Hafriyat toprağı ve inşaat/yıkıntı atığı denetim sayısı (adet /yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	650	1.808	100+
	Depolama sahasına gönderilen Hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atığı toplam miktarı (m3/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	1.250.000	822.315	65,8
	Hafriyat denetimlerinde düzenlenen ceza tutanağı sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	200	176	88,0
	İli sınırlarında kent estetiğini bozan hafriyatın tespiti kaldırma/kaldırma oranı (%)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	90	90	100,0
	Vatandaşlardan gelen dolgu ve rehabilite başvuru sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	350	942	100+
	Hafriyat Yönetim Bilgi Sisteminin İlçelere entegre edilme oranı (%)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	40	45	100+
	Tahsis edilen hafriyat döküm alanı (m2/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	400.000	715.589	100+
	Hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları için düzenlenen atık kabul belgesi sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	110	186	100+
Hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları için düzenlenen atık taşıma izin belgesi sayısı (adet/yıl)	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı	130	181	100+	

Tablo 9: Adana Büyükşehir Belediyesi Hedef Gerçekleştirme Oranları (Yıllık Faaliyet Raporu, 2018)

Genel olarak, Çevre yönetimi alanındaki hedeflere ulaşma oranı %84,4 olarak belirtilmiştir (Yıllık Faaliyet Raporu, 2018, s. 256).

Raporun Mali Bilgiler bölümü incelendiğinde, Çevre Koruma Hizmetlerine 140.493.000,00 TL Ödenek ayrıldığı, bunun 134.582.428,92 TL'lik kısmının hizmet harcamalarında kullanıldığı gözlemlenmiştir. Böylece Çevre yönetimi için belirlenen bütçe doğrultusunda %96 oranında gerçekleştirilmiştir.

SONUÇ

Çevre yönetimi, Sanayi Devrimi sonrası yaygınlaşan Kentleşmenin getirdiği çevre kirliliği sorununa çözümler sunulabilmesi için yöneticiler tarafından benimsenen hem merkezi idare hem de yerel yönetimler tarafından benimsenen bir politikalar bütünüdür. Çevre yönetimi için gerekli olan politikalar özellikle yerel bazlı olmalıdırlar. Çünkü çevre için alınan önlemler Küresel olarak değerlendirildiğinde genel politikalar üretilecek ve bölgesel özellikler göz ardı edilecektir. Yerel bazlı çevre politikaları çözümlerin daha etkili ve verimli olmasında yardımcı olacaklardır. Bu nedenle Yerel yönetimlerin Çevre yönetiminde uyguladıkları veya yaptıkları faaliyetlerdeki Çevre politikaları bu çalışmada ele alınmıştır.

Özellikle Ruşen Keleş ve Can Hamamcı'nın eserinde yer verilen politikalar analiz edilmiştir (Keleş ve Hamamcı, 2005). Adana Büyükşehir Belediyesi'nin son dönemdeki Stratejik Planı ve bu planı içeren yılların Yıllık Faaliyet Raporları incelenerek politikaların uygunluğu ve uygulanabilirliği ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda Adana Büyükşehir Belediyesi'nin

Çevre yönetimi plan ve raporlarında belirtilen faaliyetler Düzeltimci, Önleyici ve Onarımcı Çevre politikalarının kapsamına giren uygulamalardır.

Katı atık yönetimi uygulamaları incelendiğinde, enerjiye çevrilmesi durumuyla Düzeltimci politikaların bir uygulanış biçimi olarak nitelendirilebilir. Çünkü Düzeltimci politikalarda çevre sorununa aktif bir çözüm arayışı vardır. Adana Büyükşehir Belediyesi'nin yaptığı Katı Atık Tesisi uygulamasıyla da katı atıklar enerjiye dönüştürülerek hem bir enerji aracı yaratılmış oluyor hem de atıkların bertaraf edilmesi sağlanıyor.

Deniz ve iç suların temizliği uygulamaları incelendiğinde sıkça denetim yapılması ve cezai yaptırım uygulamalarının olmasıyla Önleyici politikalara örnek gösterilen bir faaliyet olarak nitelendirilebilir.

Büyükşehir Belediyesi'nin bilgilendirme amaçlı faaliyetleri; broşür dağıtılması, ilan panolarında ilgili konuya yer verilmesi, kongrelerin düzenlenmesi, projelerin yapılması, seminerler verilmesi Çevre sorunu ortaya çıkmadan yapılan faaliyetler olduğu için Önleyici politikaların uygulama alanına girebilir.

Ayrıca hafriyatların toplanması için yeni alanlar yapılması, çöp toplama tesisi sayılarının artırılması, atık elektrik ve elektronik eşyaların ve pil ve akümülatörlerin bertaraf edilmesi için firmalarla anlaşılması Önleyici politika örnekleri olarak sayılabilir.

Yalnızca deniz ve iç suların temizliği sırasında değil; çevreye atılan atıkların denetimi, gürültü kirliliğinin önüne geçilmesi yönünde yapılan denetimler ve Belediyenin ihbar hattı ve CİMER başvuruları sonucunda gerçekleştirilen denetimler yine Önleyici politikaların uygulamaları arasında gösterilebilir.

Belirtilen politikaların uygulamaları olarak gösterdiğimiz faaliyetlerin gerçekleştirilme oranları çalışma içerisinde verilmiş ve bu oranların genellikle %90 ve üzerinde olduğu gözlemlenmiştir.

Bu bilgilerin ışığında, çalışmanın hipotezi çevre sorunlarını çözmek için geçerli olan politikaların merkezi idare tarafından değil yerel yönetimler tarafından oluşturulup uygulandığında daha iyi sonuçlar elde edilebileceği durumu ise yapılan okumalar ve analizler sonucunda doğru olarak kabul edilmektedir.

Küçük çaplı yapılan bu analizin pandemi sürecinde hazırlanmış olması sebebiyle faaliyetlerin yerinde incelenememesi çalışmanın sınırlılığı olarak gösterilebilir. Öte yandan detaylı olarak sunulan raporların çalışmaya çok fazla katkısı olmuştur.

KAYNAKÇA

- Gözler, K. (2018). *Mahalli İdareler Hukuku*. Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım.
- Kırımhan, S. (2005). *Çevre Yönetimi*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Keleş, R. (2017). *Kentleşme Politikası*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Püsküllüoğlu, A. (2012). *Türkçe Sözlük 100.000 Madde*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Topçu, F. H. (2008). *Küreselleşme ve Uluslararası Çevre Politikaları: Yönetimden Yönetişime Geçiş Sorunu*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Gözler, K., ve Kaplan, G. (2017). *Kısa İdare Hukuku*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Ruşen Keleş, ve Hamamcı, C. (2005). *Çevre Politikası*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Aydın, A. H., & Çamur, Ö. (2017). Avrupa Birliği Çevre Politikaları ve Çevre Eylem Programları Üzerine Bir İnceleme. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21-44.
- Batal, S. (2010). Avrupa Birliği Çevre Politikalarının Temel Özellikleri. *Mevzuat Dergisi*.
- Çiftçioğlu, H. (2016). Türkiye'de Çevre Sorunları ve Yerel Yönetimler. *Journal Of Social and Humanities Sciences Research*, 3(1), 47-56.
- Gündüz, İ. O., & Agun, B. (2013). Çevre Vergilerinin Yönetim Düzeyinde Uygulanması: Avrupa Birliği ve Türkiye Uygulaması. *Maliye Finans Yazarları*, 55-79.
- Kaypak, Ş. (2013). Çevre Sorunlarının Çözümünde Küresel Çevre Politikalarının Önemi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17-34.
- Öztaş, C., & Zengin, E. (2008). Yerel Yönetimler ve Çevre. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*(54), 181-200.
- Ulucak, R. (2013). İktisat Politikası Olarak Çevre Politikaları ve Araç Seçimi. *Akademik Bakış Dergisi*, 1-16.
- Ulucak, R., & Erdem, E. (2012). Çevre-İktisat İlişkisi ve Türkiye'de Çevre Politikalarının Etkinliği. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 78-98.
- 2872 Sayılı Çevre Kanunu. (tarih yok). Nisan 20, 2020 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2872.pdf> adresinden alındı
- 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu. (2004). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5216.pdf> adresinden alındı
- 5393 Sayılı Kanun. (2005). *Belediye Kanunu*. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf> adresinden alındı

- 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun. (2008). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5779.pdf> adresinden alındı.
- III. Kalkınma Planı. (1972, 10 26). *T.C.Strateji ve Bütçe Başkanlığı*. <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Üçüncü-Beş-Yıllık-Kalkınma-Planı-1973-1977%E2%80%8B.pdf> adresinden alındı.
- Arar, A. (2002). *Yerel Gündem 21*. Dış İşleri Bakanlığı Yayınları Uluslararası Ekonomik Sorunları Dergisi: <http://www.mfa.gov.tr/yerel-gundem-21.tr.mfa> adresinden alındı
- Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma. (tarih yok). Mayıs 11, 2020 tarihinde <https://www.ab.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf> adresinden alındı.
- Adana Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı. (2015-2019). Mayıs 8, 2020 tarihinde https://www.adana.bel.tr/panel/uploads/stratejikplani_v/files/1557148141stratejikplan-2015-2019-1.pdf adresinden alındı
- Adana Büyükşehir Belediyesi Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi. (2017, Ağustos 23). Mayıs 8, 2020 tarihinde <http://sifiratik.adana.bel.tr/adana-buyuksehir-belediyesi-tibbi-atik-sterilizasyonu-tesisi/> adresinden alındı
- Anayasa 127. Madde. (tarih yok). https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tc_anayasasi.maddeler?p3=127 adresinden alındı
- Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü. (2020). <http://bolge06.dsi.gov.tr/isletmedekitesisler/baraj-golet/> adresinden alındı.
- Nüfusu.com. (2020). Nisa 28, 2020 tarihinde <https://www.nufusu.com/il/adana-nufusu> adresinden alındı
- Sensoy, S., Demircan, M., Ulupınar, Y., & Balta, İ. (tarih yok). *Türkiye İklimi*. Nisan 30, 2020 tarihinde Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü: https://www.mgm.gov.tr/FILES/genel/makale/13_turkiye_iklimi.pdf adresinden alındı
- Türkiye Tohumcular Birliği. (2012, Eylül 12). Mayıs 8, 2020 tarihinde <https://turktob.org.tr/tr/cukurovanin-verimli-topraklari-iyi-tarim-icin-ideal/9436> adresinden alındı
- TÜİK. (2020). Nisan 28, 2020 tarihinde <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> adresinden alındı

Yıllık Faaliyet Raporu. (2016).

https://www.adana.bel.tr/panel/uploads/yillikfaaliyetraporlari_v/files/faaliyet-raporu-2016.pdf
adresinden alındı

Yıllık Faaliyet Raporu. (2017).

https://www.adana.bel.tr/panel/uploads/yillikfaaliyetraporlari_v/files/faaliyet-raporu-2017.pdf
adresinden alındı

Yıllık Faaliyet Raporu. (2018).

https://www.adana.bel.tr/panel/uploads/yillikfaaliyetraporlari_v/files/2018-yili-faaliyet-raporu-hk--Onihai.pdf adresinden alındı

Yıllık Faaliyet Raporu.,. (2015).

https://www.adana.bel.tr/panel/uploads/yillikfaaliyetraporlari_v/files/faaliyet-raporu-2015.pdf
adresinden alındı

EKLER

Grafik

Grafik 1: Adana İli Yıllık Toplanan Atık Miktarı

Grafik 2: Adana İli Katı Atık Bileşimi

Tablo

Tablo 1: Adana Büyükşehir Belediyesi Sorumluluğunda Bulunan Yeşil Alanlar (Adana Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı, 2015-2019)

Tablo 2: Adana Büyükşehir Belediyesi Hedefleri Gerçekleştirme Oranları (Yıllık Faaliyet Raporu,, 2015)

Tablo 3: Adana Büyükşehir Belediyesi Hedefleri Gerçekleştirme Oranları (Yıllık Faaliyet Raporu, 2016)

Tablo 4: 2017 yılında atık yönetimine ilişkin yetki ve sorumluluğunda bulunan alanlarda gerekli denetim ve başvuru sayıları

Tablo 5: 2017 Rapor Dönemi Denetimleri

Tablo 6: Adana Büyükşehir Belediyesi Hedef Gerçekleştirme Oranları

Tablo 7: Adana İlinde Faaliyet Gösteren Katı Atık Aktarma İstasyonları (Yıllık Faaliyet Raporu, 2018)

Tablo 8: 2018 Yılı Denetimler Sonucu Toplanan Atık Miktarı (Yıllık Faaliyet Raporu, 2018)

Tablo 9: Adana Büyükşehir Belediyesi Hedef Gerçekleştirme Oranları (Yıllık Faaliyet Raporu, 2018)